

ОЦЕНКА НА ИМУНИЗАЦИЯТА СРЕЩУ ЧОВЕШКИ ПАПИЛОМА ВИРУС ВЪВ ВАРНЕНСКИ РЕГИОН ЗА ПЕРИОДА 2015-2022Г.

Десислава Жекова, Миглена Коларова, Михаела Кирилова, Елияна Иванова, Цонко Паунов
Категра “Хигиена и епидемиология” – Факултет “Обществено здравеопазване”
Медицински университет – Варна

Резюме:

Човешкият папиломен вирус (HPV) е най-често предаваната по полов път инфекция. Неговите патогенни и онкогенни качества са документирани и е известно, че причинителят се среща, както при жени, така и при мъже. Заразяването става предимно в юношеска и млада възраст. Към днешна дата, в световен мащаб са лицензирани шест HPV ваксини. В много страни нивото на ваксинация е високо не само сред погроставащите момичета, но и момчета. Към момента в България се изпълнява третата Национална програма за първична профилактика на рака на маточната шийка.

Целта е да се представи епидемиологична характеристика на обхванатите с имунизация срещу HPV момичета във Варненска област за периода 2015-2022 г.

Материали и методи. Ретроспективен анализ (2015г.-2022г.) на официални данни от годишните анализи на РЗИ-Варна.

Резултати и дискусия. Поради незадължителния характер на ваксината, официалните данни не са пълни. През 2015г. са ваксинирани 667 момичета на възраст 12-13 години. За периода 2016г.-2019г. сред обхванатите момичета с ваксината срещу HPV се отчита спаг като най-малко ваксинирани е имало през 2018г. – 275. През 2020г. се наблюдава покачване на броя на ваксинирате спрямо предходните четири години – 424, но през 2022 г. е регистрирана най-ниска активност на имунизацията срещу HPV за целия анализиран период – 170 момичета.

Заклучение. Забелязва се тенденция към понижаване на броя на обхванатите момичета с ваксина против човешки папилома вирус в регион Варна. Явлението се дължи най-вече на широко разпространения сред обществото негативизъм към ваксината срещу рак на маточната шийка.

Ключови думи: рак на маточната шийка, ваксина, човешки папилома вирус, имунизационен обхват

Въведение:

Човешкият папилома вирус (HPV) е най-често срещаната сексуално трансмисивна инфекция сред мъже и жени в световен мащаб. Причинителят е ДНК вирус от семейство Papillomaviridae. Заразяването може да се осъществи още при първия сексуален контакт. Използването на барьерни контрацептиви, като презервативи, не води до сто процента защита. До 90 % от населението, водещо активен полов живот се среща поне веднъж с причинителя като при някои инфекцирането се осъществява многократно и с различни щамове. В повечето случаи, инфекцията протича асимптоматично [8]. При голям процент от хората, имунната система успява да се справи с причинителя в рамките на две години, а при други инфекцията персистира с години. Рисковите фактори за хронична инфекция от щамове, предавани по полов път, включват ранна възраст на първи полов акт, множество сексуални партньори, тютюнопушене и слаба имунна защита [7]. Проучени са около 200 различни папилома вируси, на които се дължи широк спектър от доброкачествени и злокачествени лезии. Познати са около 20 вида високорисковите онкогенни щамове, включително HPV 16, HPV 18, които доказано причиняват рак на маточната шийка, вулвата, вагината, ануса, пениса и орофаринкса. Тези видове обикновено се разпространяват чрез продължителен директен контакт кожа до кожа, като вагиналният и анален секс са най-честите методи [5]. Повече от 95% от случаите на рак

на шийката на матката се дължат на инфекция с HPV. Това е второто по честота раково заболяване срещано сред жени на възраст между 15 и 45 години в Европа. В България близо 27 % от новооткритите случаи на рака на маточната шийка са със стадий III или IV. Смъртността от рака на маточната шийка в България е близо два пъти по-висока от средната за Европейския съюз, където средната стойност на смъртността е с тенденция към намаляване [3]. От 2006г. в над 100 страни е представена първата препоръчителна ваксина срещу човешки папилома вирус. До момента са одобрени 6 ваксини, предотвратяващи високорискови щамове на HPV. От 2012г. в над 40 страни стартират национални програми, които позволяват безплатното ваксиниране на момичета и момчета на възраст между 9 и 13 години, а на жените се осигурява редовен скрининг и лечение. [6] В България първата национална програма за първична профилактика на рака на маточната шийка също стартира 2012г., с което става 24-та държава в Европа, която осигурява публични средства за имунизация срещу HPV. Към момента в България се изпълнява третата Национална програма за първична профилактика на рака на маточната шийка.

Цел: Да се проучи имунизационния обхват с HPV ваксина при момичета във Варненска област за периода 2015-2022 г.

Материали и методи:

Използвани са анализи на РЗИ-Варна, НЦЗПБ, НЦЗОА, получени чрез достъп до обществена информация, както и анализи на Национална програма за първична профилактика на рака на маточната шийка 2012-2016г.; 2017г.-2020г.; 2021г.-2024г., описателни, статистически и графични методи.

Резултати и дискусия:

Поради незагължителния характер на ваксината, официалните данни не са пълни. Липсват унифицирани данни в системите на НЦЗПБ и НЦЗОА. Достъпна е информацията единствено чрез отчетите на регионалните здравни каси към регионалните здравни инспекции. В България ваксината срещу HPV е включена в списъка на препоръчителните имунизации от 2010г., съгласно Наредба № 15 от 2005г. за имунизациите в Република България (обн., ДВ бр. 45 от 2005г.) и се препоръчват за момичета на 12-18 години с възможност да се прилагат при жени до 25 години [1]. От 2012г. стартира и първата Национална програма за първична профилактика на рака на маточната шийка, където приоритетната група, при която се очаква най-голям профилактичен ефект, са момичета на 12 години, които не са започнали да водят полов живот. От 28 януари 2015г. са осигурени публични средства за имунизация срещу HPV и за момичета до навършване на 14 години и схемата за приложение е редуцирана от 3 на 2 дози съгласно промените в кратките характеристики на ваксините [2]. В регион Варна броят на ваксинираните момичета на възраст 12-13 години през 2015г. е 667 (обхват 10%). През 2016г. ваксинираните момичета са 261 от подлежащи 2198, с което

имунизационният обхват пада на 5.9 %. През 2017 година има покачване на броя на имунизираните момичета спрямо подлежащите, в сравнение с предходните две години - ваксинираните са 250 спрямо 2748 подлежащи пограстващи момичета (обхват 9%). За съжаление тази тенденция не се запазва и през 2018г. и 2019г. имунизационният обхват се движи между 7 % и 7.72 %. (фиг. 1)

Фиг. 1. - Брой ваксинирани момичета с HPV Ваксина и техният относителен дял в регион Варна за периода 2015-2022г.

През 2020 година се забелязва покачване на броя на ваксинираните момичета - 406. От 2020г. до 2022г. обаче, липсва точна статистика за броя на подлежащите на ваксинация пограстващи момичета, поради което относителният дял не може да бъде посочен. Липсата на пълна отчетност вероятно се дължи на настъпването на пандемията от Covid-19 в същия период. Със стартирането на третата Национална програма за първична профилактика на рака на маточната шийка през 2021г., се въвеждат и промени във възрастовия обхват на момичетата, подлежащи на ваксинация с осигурени публични средства. Целевата група се разширява за момичета на възраст от 10 години до навършване на 14 годишна възраст [3]. Въпреки промените, през 2021г. и 2022г. се отчита най-голям спад в броя на ваксинираните за целия анализиран период, съответно 160 и 152 момичета за регион Варна.

Аналогични са и резултатите от отчета на ваксиналното покритие в България – през периода на действие на Програмата 2012-2020г. постигнатият имунизационен обхват срещу HPV в страната е незадоволителен. Отчита се значителен спад в броя на имунизираните през последните четири години, след 5% относителен дял на обхванатите през 2018г. През първото полугодие на 2020 г. относителният дял на обхванатите със завършена имунизация момичета е едва 1,4 %. [3] Сходни тенденции са посочени и от автори в други страни във връзка с пандемията от Covid-19 [4].

Към 2020г. в повечето страни от Европейския съюз и Европейското икономическо пространство ваксините срещу HPV са въведени в националните имунизационни програми с включени момичета от 9 до 14 годишна възраст. От тях десет държави са включили и момчета от същата възрастова група. Засега най-задоволително ваксинално покритие е постигнато във Великобритания и скандинавските страни, както и в Португалия [3].

Заклучение:

Доказано осигуряването на публични средства за ваксинация срещу HPV ключово за успеха на националната програма. Наблюдава се трайна тенденция на нисък имунизационен обхват с HPV ваксина за регион Варна и страната ни. Причините са широко разпространения сред обществото негативизъм към ваксината, липсата на стандартен мониторинг и докладване на заболяванията причинени от HPV.

Източници:

1. Национална програма за първична профилактика на рака на маточната шийка 2012-2016 г.
2. Национална програма за първична профилактика на рака на маточната шийка 2017-2020 г.
3. Национална програма за първична профилактика на рака на маточната шийка 2021-2024 г.
4. Gountas I, Favre-Bulle A, Saxena K, Wilcock J, Collings H, Salomonsson S, Skroumpelos A, Sabale U. Impact of the COVID-19 Pandemic on HPV Vaccinations in Switzerland and Greece: Road to Recovery. *Vaccines* (Basel). 2023 Jan 25;11(2):258. doi: 10.3390/vaccines11020258. PMID: 36851136; PMCID: PMC9964352.
5. Kosumi E, Isjanovski V, Spasovski M. Knowledge about human papillomavirus and associated factors among population in the Republic of Kosova. *Arch Pub Health* [Internet]. 2022 Dec. 30 [cited 2023 Jun. 22];14(2):21-33.
6. Markowitz LE, Tsu V, Deeks SL, Cubie H, Wang SA, Vicari AS, Brotherton JM. Human papillomavirus vaccine introduction--the first five years. *Vaccine*. 2012 Nov 20;30 Suppl 5:F139-48. doi: 10.1016/j.vaccine.2012.05.039. Erratum in: *Vaccine*. 2014 Feb 26;32(10):1225. PMID: 23199957
7. Okunade KS. Human papillomavirus and cervical cancer. *J Obstet Gynaecol*. 2020 Jul;40(5):602-608. doi: 10.1080/01443615.2019.1634030. Epub 2019 Sep 10. Erratum in: *J Obstet Gynaecol*. 2020 May;40(4):590. PMID: 31500479; PMCID: PMC7062568.
8. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/cervical-cancer>